

Merialuesuunnitelman alustava suunnitelmaluonnos

Maakuntahallitus 26.02.2024 § 26

Tiivistelmä

Merialuesuunnittelun tavoitteena on tukea meren kestäväää käyttöä sekä parantaa merellisten elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiä sekä meriympäristön hyvää tilaa. Merialuesuunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Lain mukaan merialuesuunnitelmien laatimisesta vastaavat maakuntien liitot, joiden alueeseen kuuluu aluevesiä.

Suomen ensimmäinen merialuesuunnittelukierros toteutettiin rannikkomaakuntien liittojen ja ympäristöministeriön kanssa yhteistyössä vuosina 2017–2021.

Toimintaympäristössä on merialuesuunnitelman hyväksymisen jälkeen tapahtunut muutoksia. Ympäristöministeriö ja merialuesuunnittelun koordinaatio ovat ryhtyneet valmistelemaan toista suunnittelukierrosta ja saaneet tähän rahoitusta selvityksiä ja sidosryhmäyhteistyötä varten.

Tässä kokouksessa esitetään, että maakuntahallitus päättää käynnistää merialuesuunnitelman päivityskierroksen Suomenlahden osalta. Kymenlaakson liitto on osaltaan tehnyt 24.1.2024 vastaavan päätöksen. Tavoitteena on, että suunnitelmaehdotus koko Suomen osalta valmistuu maakuntavaltuustojen hyväksymiskäsittelyä varten vuoden 2026 loppupuolella.

Suunnitteluprosessin aikana kiinnitetään erityistä huomiota tuotosten hyödyntämiseen Uudenmaan liiton strategisten kärkien toteuttamisessa, etenkin hiilineutraaliustiekarttatyössä ja ilmastotoimenpiteissä. Tämän lisäksi merialuesuunnittelussa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan EU-taso ja kansainvälinen ulottuvuus.

Selostus

Merialuesuunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain luvussa 8a. Lain mukaan merialuesuunnitelmien laatimisesta vastaavat maakuntien liitot, joiden alueeseen kuuluu aluevesiä.

Merialuesuunnittelu on osa EU:n yhdenmetyä meripolitiikkaa, jolla pyritään älykkääseen, kestävään ja osallistavaan siniseen talouteen. Merialuesuunnittelun tavoitteena on edistää merialueen eri käyttömuotojen kestäväää kehitystä ja kasvua, merialueen luonnonvarojen kestäväää käyttöä, sekä meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Merialuesuunnittelussa tarkastellaan eri käyttömuotojen tarpeita ja sovitetaan ne yhteen ottaen huomioon meriympäristön asettamat reunaehdot. Merialuesuunnitelmalla ei ole oikeusvaikutuksia, mutta strategisena aluesuunnittelun työkaluna se tukee maakuntakaavoitusta ja aluekehitystä tuottamalla tietoa merellisten toimialojen mahdollisuuksista, meriympäristön arvoista ja niiden yhteensovittamisesta.

Ensimmäinen merialuesuunnittelukierros toteutettiin vuosina 2017–2021 ja Suomen Merialuesuunnitelma 2030 valmistui joulukuussa 2020. Suunnitelma laadittiin kolmessa osassa rannikon maakuntien liittojen yhteistyössä. Maakuntavaltuustot hyväksyivät suunnitelmat kukin erikseen. Ympäristöministeriö toimitti suunnitelman EU:hun maaliskuussa 2021.

Valtioneuvoston merialuesuunnittelusta antaman asetuksen mukaan maakuntien liittojen tulee tarkastella merialuesuunnitelmien ajantasaisuutta vähintään kymmenen vuoden välein. Asetuksessa säädetään myös suunnittelualueista: Uudenmaan liitto vastaa yhdessä Kymenlaakson liiton kanssa Suomenlahden suunnittelualueesta. Merialuesuunnitelman alue kattaa aluevedet sekä niihin rajautuvat talousvyöhykkeeseen kuuluvat merialueet.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maakuntien liittojen tulee valmistella merialuesuunnitelma yhteistyössä ja suunnittelualueiden merialuesuunnitelmat on sovittava yhteen. Tämän toteuttamiseksi rannikon maakunnan liitot ovat organisoineet merialuesuunnittelun yhteistyön siten, että Varsinais-Suomen liitto toimii liittojen merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatioliittona. Liitot ovat yhteistyössä jatkaneet merialuesuunnittelua EU-hankkeissa kuten eMSP NBSR ja MSP Green. Hankkeilla on valmistauduttu suunnitelman päivitykseen mm. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman näkökulmasta.

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston 2021–2027 (EMKVR) kansallisesta meripolitiikan toimintalinjasta on myönnetty rahoitus MSP-EGD (Merialuesuunnittelu – Euroopan vihreän kehityksen ohjelma) eli Merialuesuunnittelun tietovarannon sekä adaptiivisen yhteistoiminnallisen suunnittelun vahvistaminen Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mahdollistamiseksi -hankkeelle (MHS 23.10.2023). Hankkeella rahoitetaan koordinaatiota ja toteutetaan rannikon maakuntien liittojen toisen merialuesuunnittelukierroksen ensimmäinen osa. Lisäksi ympäristöministeriö on sitoutunut rahoittamaan koordinaatioon palkattavan erikoissuunnittelijan yhdeksi vuodeksi (2024).

Toimintaympäristössä on Suomen ensimmäisen merialuesuunnitelman hyväksymisen jälkeen tapahtunut muutoksia: EU-säädökset ovat uusiutuneet, merellisen energiatuotannon tavoitteet ovat kasvaneet, ilmastonmuutos on edennyt arvioitua nopeammin, merenkulun ja merellisen ruoantuotannon merkitys mm. huoltovarmuuden näkökulmasta ovat kasvaneet. Edellä mainituista syistä myös yhteensovittava ja osallistava merialuesuunnitelma tulee tarkistaa asetuksessa säädettyä 10 vuotta nopeammassa aikataulussa.

Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatioryhmän tavoitteena on, että suunnitelman valmisteluaineisto voidaan laittaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti lausunnoille ja osallisten kommentoitavaksi vuonna 2026. Tavoitteena on, että suunnitelmaehdotus valmistuu vuoden 2026 aikana rannikon maakuntien maakuntavaltuustojen hyväksymiskäsittelyä varten.

Lisätietoa: www.merialuesuunnittelu.fi, www.merialuesuunnitelma.fi

Esittelijän päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää osaltaan käynnistää Uudenmaan liiton ja Kymenlaakson liiton yhteisen merialuesuunnitelman päivittämisen Suomenlahdelle.

Esittelijä:

maakuntajohtaja Tuija Telén

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Paula Autioniemi

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Maakuntahallitus 27.04.2026 § 62
61/06.03.01/2024

Strateginen lähtökohta

Merialuesuunnitelmalla ei ole oikeusvaikutuksia, mutta strategisena kehittämissasiakirjana se tukee aluekehitystyötä sekä alueidenkäytön suunnittelua, kuten maakuntakaavoitusta. Samalla merialuesuunnittelutyö tuottaa tietoa merellisten toimialojen tarpeista ja mahdollisuuksista, meriympäristön arvoista sekä edistää merellisten toimintojen yhteensovittamista.

Merialuesuunnittelulla edistetään osaltaan Uudenmaan liiton strategisten linjauksien toteuttamista. Merialuesuunnittelutyö tukee maakuntaohjelman kaikkia kolmea painopistettä: ympäristöviisautta, innovatiivisuutta ja onnellisuutta.

Selostus

Suomen ensimmäinen merialuesuunnittelukierros toteutettiin rannikkomaakuntien liittojen ja ympäristöministeriön kanssa yhteistyössä vuosina 2017–2020. Toimintaympäristössä on sen jälkeen tapahtunut suuria muutoksia: EU-säädökset ovat uudistuneet, merellisen energiatuotannon tavoitteet ovat kasvaneet, ilmastokysymykset ovat korostuneet, merenkulun ja merialueiden merkitys huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta on kasvanut. Päivitystyön käynnistämisestä on päätetty rannikkomaakuntien liittojen hallituksissa keväällä 2024 (Uudenmaan maakuntahallitus 26.2.2024).

Rannikkojen liitot ovat valmistelleet suunnitelman alustavaa luonnosta, ja tavoitteena on lähettää se julkisesti kommenteille kesäkuussa 2026. Sidosryhmille suunnattu kommenttipyyntö lähetetään keskitetysti Varsinais-Suomen liitosta. Toukokuun maakuntahallitukseen on tavoitteena tuoda esitys kommenttikierrokselle lähettämisestä.

Syksyn aikana valmistellaan merialuesuunnitelman varsinainen luonnos saadun palauteen perusteella. Merialuesuunnitelman luonnos asetetaan julkisesti nähtäville sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla ja samalla pyydetään lausunnot viranomaisilta, merellisiltä sidosryhmiltä ja asiantuntijaorganisaatioilta. Kuulemiskierros ajoittuu vuoden 2027 alkupuolelle. Tavoitteena on, että maakuntavaltuustot hyväksyvät merialuesuunnitelman vuoden 2027 loppuun mennessä.

Merialuesuunnitelman sisältö

Suunnitelma kuvaa rannikon maakuntien liittojen johdolla muodostettua yhteistä näkemystä merialueen tulevan kestäväen käytön suuntaviivoista. Merialuesuunnittelussa tarkastellaan merellisten käyttäjien tarpeita ja pyritään sovittamaan ne yhteen. Prosessissa huomioidaan 11 merellistä teemaa:

- energia
- kaivannaisala
- kalastus

- vesiviljely
- kulttuuriperintö
- maanpuolustus
- matkailu ja virkistys
- meriliikenne
- meriteollisuus
- meriympäristö
- sininen bioteknologia

Merialuesuunnittelua läpileikkaavat teemat ovat:

- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma
- ilmasto- ja merialuesuunnittelu
- merellinen monikäyttö
- kansallinen turvallisuus ja huoltovarmuus.

Suunnitelma osoittaa merkittäviä ja potentiaalisia alueita. Suunnitelman merkinnät eivät ole aluevarauksia, ja toimintaa voi olla myös muilla kuin suunnitelmassa tunnistetuilla alueilla. Kartan parina ovat merkintäkortit, joissa kuvataan merkintöjen sisältö, perusteet sekä annetaan suunnitteluperiaatteiden kautta suosituksia jatkosuunnitteluun ja alueiden käyttöön.

Suomenlahden suunnitelma-alue

Suomenlahden suunnitelma-alueesta ovat vastuussa Uudenmaan ja Kymenlaakson liitot. Suomenlahdella toimivalla merilogistiikalla on suuri merkitys alueelle. Kartalla osoitetaan merenkulun alueet, satamat ja kansainväliset toiminnalliset yhteydet. TEN-T-verkosto esitetään yhteyksinä ja satamina. TEN-T-ratkaisu on päivitetty v. 2024 uudistuneen asetuksen mukaiseksi. TEN-T on Euroopan laajuinen liikenneverkko, joka koostuu vuoteen 2030 mennessä rakennettavasta ydinverkosta ja vuoteen 2050 mennessä rakennettavasta kattavasta verkosta. Tavoitteena on turvallinen ja kestävä EU:n liikennejärjestelmä, joka edistää ihmisten ja tavaroiden saumatonta liikkumista.

Meriluonnon näkökulmasta suunnitelmassa tuodaan esiin merkittävät vedenalaiset luontoarvot (EMMA-alueet) ja ekologiset yhteydet. Lisäksi rajat ylittäviä ekologisia yhteyksiä Itämerellä on päivitetty. Matkailun ja virkistymisen osalta suunnitelma vastaa aikaisempaa, mutta teemaa on tarkasteltu myös uuden ekosysteemipalveluaineiston näkökulmasta. Kulttuuriarvoina kartalla osoitetaan merellisten kulttuuriarvojen tihentymiä.

Kalastusalueita on täydennetty kartalla kattamaan paremmin eri pyyntimuodot: rannikon verkkokalastusalueet, troolikalastusalueet ja rysäpyynti. Vesiviljely on Suomenlahdella ristiriitainen teema veden heikentyneen tilan ja kalankasvatuksen lisäämiseksi asetettujen tavoitteiden vuoksi. Nykyisessä suunnitelmassa on osoitettu kansallisen sijainninhjaussuunnitelman perusteella vesiviljelyyn, lähinnä kalan jatkokasvatuksen, potentiaalisia alueita. Uudenmaan osalta ei tehdä alustavaan luonnokseen vielä muutoksia, vaan odotetaan uuden päivitetyn kansallisen sijainninhjaussuunnitelman vahvistamista.

Energiasektorin osalta suunnitelmassa on huomioitu energiansiirron tarpeet, ml. sähkönsiirto ja vetyverkosto. Merkintöjä on kartalla merkittävästi yleispiirteistetty turvallisuusnäkökulmat huomioon ottaen. Toisin kuin muilla suunnittelualueilla, Suomenlahdelle ei osoiteta energiantuotannon osalta merituulivoiman kehittämiseksi potentiaalisia alueita, koska maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet sekä Natura 2000 -alueet ja muut luontoarvot rajoittavat merituulivoiman laajamittaista

kehittämistä. Suunnitelman strateginen linjaus on, että laajamittaiselle merituulivoimalle parhaiten soveltuvat alueet sijaitsevat muualla kuin Suomenlahdella.

Merkittävät hukkalämmön lähteet ja monikäytön potentiaaliset alueet osoitetaan Suomenlahdella erityisalueina, joita Uudellamaalla on Loviisan ydinvoimala, Porvoon Kilpilahti ja tulevaisuudessa mahdollisesti Inkon Joddböle. Lisäksi suunnitelmassa tunnistetaan Suomen ainoa EU:n ja Naton ulkoraja Kymenlaakson itäisellä merialueella. Rajaan liittyy turvallisuuspoliittisia tavoitteita, toimintoja rajoittavia tekijöitä, yhteensovittamisen tarpeita sekä rajaturvallisuuteen ja -valvontaan liittyviä toiminnallisia ja alueidenkäytöllisiä tarpeita.

Eri teemojen ja toimialojen lisäksi suunnitelmassa on käytössä vyöhykejako: 1) rannikkovyöhyke, 2) sisäsaaristo ja sisimmät rannikkovedet, 3) ulkosaaristo ja ulommat rannikkovedet ja 4) avomeri. Vyöhykkeiden avulla kuvataan eri alueille sijoittuvia toimintoja ja niiden erityispiirteitä sekä annetaan suunnitteluperiaatteiden kautta suosituksia eri vyöhykkeillä tapahtuvaan jatkosuunnitteluun ja alueiden käyttöön.

Esittelijän päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää merkitä tiedoksi alustavan suunnitelmaluonnoksen.

Esittelijä

maakuntajohtaja Tuija Telén

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Mari Siivola
Asiantuntija Suvi Silvennoinen